

Публічно-приватне партнерство як механізм інвестиційного забезпечення проектів соціально-економічного розвитку в Україні: проблеми та перспективи

В рамках економічної глобалізації посилюється тенденція до активізації відносин держави та приватного сектору економіки у напрямі проникнення капіталу в сферу державної власності. У зв'язку з цим невід'ємною умовою нормального функціонування ринкової економіки є конструктивна взаємодія бізнесу та державних інститутів. Крім того, стратегії та програми, які орієнтовані лише на використання бюджетних коштів, не дозволяють органам влади використовувати масштабні стратегічні проекти, які є основою конкурентоспроможності країни. У зв'язку з цим в якості одного з найважливіших механізмів залучення приватного капіталу для вирішення соціально-економічних проблем все частіше розглядається державно-приватне партнерство (далі - ДПП).

Інституціональне середовище, в якій існує партнерство, являє собою нову ступінь розвитку партнерських відносин та повинна зіграти важливу роль в удосконаленні ринкових структур та економіки в цілому. Розвиток публічно-приватного партнерства призведе до пом'якшення або навіть усунення одного з головних економічних протиріч: дозволить забезпечити економічне зростання при скороченні державних витрат, і при цьому державні функції будуть виконуватися на більш високому рівні без шкоди національній безпеці і соціально-економічній стабільності.

Питанню інвестиційного забезпечення розвитку національної економіки приділено увагу у працях таких науковців, як О.І. Амоша В.М. Геєць, О.Г. Гранберг, М.І. Долішній, Б.М. Данилишин, І.Запатріна, Однак у публікаціях недостатньо розглянуті проблеми та перспективи використання механізму публічно-приватного партнерства з метою інвестиційного забезпечення пріоритетних національних проектів розвитку.

Мета дослідження – визначити проблеми та перспективи використання механізму ППП для фінансування проектів соціально-економічного розвитку.

В українській економіці, яка наразі активно розвивається в міру зростання суспільних потреб відчувається зростаюча недостатність можливостей державного фінансування, і, в той же час є значні інвестиційні проекти, реалізація яких в наслідок масштабності та соціальної значущості не може бути передана до влади одних тільки ринкових механізмів. До сьогодні навіть на концептуальному рівні не визначено принципи і критерії фінансування державою капітальних видатків, зокрема критерії, якими мають відповідати інвестиційні проекти, що претендують на залучення коштів державного бюджету. Вимоги до програм і проектів, на які спрямовується бюджетні кошти, змінюються з року в рік, є різними для різних сфер діяльності тощо, що не дає змоги суб'єктам господарювання й державі планувати діяльність на перспективу. Те саме стосується умов співфінансування проектів з боку органів місцевого самоврядування і бізнесу. Потребують визначення і умови надання бюджетних коштів через певний час або безповоротне фінансування або закріплення прав власності держави на створені із залучення бюджетних коштів активи. Потребують розвитку і законодавчого врегулювання форми державної підтримки модернізації інфраструктури. Не розв'язано проблеми ритмічності фінансування проектів впродовж року, що значно знижує ефективність їх реалізація. Невідповідність галузевої структури інвестицій стратегічним напрямкам розвитку регіону є важливою проблемою, яка свідчить про недостатність лише стимулювання інвестицій, а й необхідність формування умов для спрямування інвестиційних потоків саме до пріоритетних галузей. Публічно-приватне партнерство повинно стати одним з стратегічних напрямів розвитку та модернізації об'єктів сучасної промисловості та інфраструктури, які зачіпають перш за все сукупність пріоритетних проектів, орієнтованим на залучення зовнішніх інвестицій (в тому числі і закордонних), і який не передбачає (в обов'язковому порядку) бюджетне фінансування цих проектів [1, с. 2]. При цьому модель ППП не заміщає, а доповнює державні інвестиції.

Проблеми залучення приватного капіталу до інвестування в галузі, які традиційно були фінансовані з держбюджету, знаходяться в центрі уваги дослідників більшості розвинутих країн світу. Головними причинами, через які держава вступає в партнерство з приватними інвесторами, є неможливість задовольнити зростаючі потреби в інвестиціях за рахунок держбюджету та низька ефективність витратності державних коштів [1, с. 10].

Основними причинами виникнення проблеми низької інвестиційної активності у проекти ППП є:

несприятливі умови для інвестування, зокрема, недосконале законодавство з питань захисту права власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, провадження підприємницької діяльності та здійснення контролю за нею;

невпевненість інвесторів щодо вкладення своїх коштів у інвестиційні проекти із-за великих ризиків щодо їх реалізації. Існують проблеми з виконанням фінансових зобов'язань у довгострокових проектах. До того ж у інвесторів є ризики зміни умов їх участі у проектах або одностороннього розірвання договору державою;

недостатній рівень державної підтримки інвестиційної діяльності, неналежним чином розвинута система підготовки інвестиційних програм і проектів для надання державних інвестицій;

нерозвинутість інвестиційного ринку та інфраструктури;

відсутність дієвих механізмів публічно-приватного партнерства в інвестуванні.

Більшість проблем низької інвестиційної привабливості чи небажання інвесторів вкладати кошти в той чи інший сектор засновані не на економічних і навіть не в правових проблемах. Бізнес, насамперед, не бачить ані стратегічних цілей, які визначені державою, ані готовності зі сторони держави створювати коаліцію з бізнесом на рівноправній основі, тобто на принципах партнерства [3, с. 6].

Тому, з метою покращення інвестиційної активності у проекти соціально-економічного розвитку регіонів, в тому числі з використанням механізмів ППП, необхідно:

удосконалити законодавство в сфері інвестиційного забезпечення загальнонаціональних проектів та проектів публічно-приватного партнерства;

розробити стратегії та принципи середньо- та довгострокового розвитку регіонів;

удосконалити механізми фінансування крупних інфраструктурних проектів в області розвитку;

сформуванати напрями стимулювання залучення приватних партнерів до інвестиційного забезпечення суспільно-значущих проектів;

розробити концепцію розвитку публічно-приватного партнерства;

закріпити інструменти забезпечення захисту інвестицій та їх фінансової окупності.

Література

1. Лихачев В. Практический анализ современных механизмов государственно-частного партнерства в зарубежных странах, или Как реализовать ГЧП в России/ В. Лихачев, М. Азанов / Финансы, экономика, безопасность. - 2005. -№1 (6).-С. 2-10.

2. Ястребов А.Я. Проблемы развития партнерства государства и бизнеса Российской федерации в посткризисный период / А.Я. Ястребов //Экономика Возрождения России. – 2010. - №2. – С. 8-12

3. Мочальников В.Н. Государственно-частное партнерство в стратегии социально-экономического развития России / В.Н. Мочальников // Вестник Института экономики РАН, 2010, № 1.

4. Геєць В.М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К: Інститут екон. прогнозування; Фенікс, 2003. – 1008 с. – ISBN 966-02-1600-9, 966-651-105-3

5. Запатріна І.В. Розвиток системи державного капітального інвестування в Україні / І.В. Запатріна // Фінанси України. – 2009. - №4. – С. 53-64.